

Vocea Civică

DEMOCRAȚIILE NU CRESC ÎN COPACI — ELE ÎNCEP CU ALEGERI LIBERE ȘI CORECTE!

Volumul 6, Nr. 5 (32)

Septembrie-Octombrie 2000

◆
Interviu cu:

Dumitru Nidelcu,

Președinte,
Comisia Electorală
Centrală

(pag. 2)

◆
Interviu cu:

Alexandru Canțir,
Președinte,
Comitetul pentru liber-
tatea presei
din Moldova

(pag. 3)

◆
Igor Boțan

Proportional
la pătrat

(pag. 4)

◆
Ina Gutium

Statutul de
utilitate publică al
organizațiilor
necomerciale din
Moldova

(pag. 12)

◆
Margareta Mămăligă

Sondaj de opinie
pentru primari

(pag. 14)

Buletin informativ

REVOCAREA PRIMARIILOR ȘI FRAUDELE ELECTORALE

Dreptul de a rechema primarii reprezintă o experiență nouă pentru mine. De mai bine de trei decenii am de-a face cu alegerile și cu toate că învăț ceva nou practic din fiecare proces electoral, acest drept de care se bucură acum cetățenii moldoveni s-a dovedit a fi o surpriză deosebit de interesantă pentru mine. Voi avea puterea de a alege și revoca. În Marea Britanie lucrurile stau cu totul altfel. Legislația nouă a permis cetățenilor din Londra să-și aleagă un primar propriu. Acest drept s-ar putea să fie extins și asupra orașelor principale ale țării. Și totuși, restul primarilor nu sînt direct aleși de către cetățeni în această funcție. Mai întîi sînt aleși (direct de către cetățeni) consilierii, apoi consiliul alege pe unul din membrii săi în funcția de primul cetățean pe un termen de un an. Publicul nu are un cuvînt de spus în alegerea primarului și cetățenii nu pot să desfășoare un referendum pentru a scăpa de primar, spre deosebire de aceste locuri. Cetățenii se bucură de acest drept în unele state din SUA.

Dreptul respectiv este un instrument de temut și de aceea trebuie folosit cu precauție. În paginile acestui număr al "Vocii Civice" președintele Comisiei Electorale Centrale răspunde la întrebările noastre privitoare chiar la acest subiect. Observarea referendumului de revocare a primarului din comuna Ciolacu Nou, județul Bălți, a fost o experiență deosebită pentru mine și prima *gustare* a democrației în acțiune de aici. Sînt bucuros să recunosc că nu am fost martor la nimic grav și ziua s-a scurs foarte pașnic cu cei peste 50 de procente din alegători care veniseră să-și aleagă un primar nou.

În ziua de 21 septembrie a.c., am luat parte la o ședință de instruire a unui grup de tineri și entuziaști observatori locali care a avut loc la sediul Ligii pentru apărarea drepturilor omului din Moldova (LADOM).

Scopul principal al observării este de a vedea dacă alegerile au fost desfășurate în conformitate cu legea. Observatorii pot detecta fraude electorale și este de datoria lor să raporteze încălcările observate. Au existat rapoarte privitoare la presupuse fraude electorale comise la recente alegeri din Iugoslavia în care, se spune, că sute, dacă nu chiar mii de buletine de vot dinainte "votate", au fost găsite în urnele de votare înaintea alegerilor. Ca să nu spun mai mult, aceasta pune sub semnul îndoielii rezultatele acelor alegeri. Dar, bineînțeles, așa ceva se poate întîmpla oriunde. În Rusia planează dubii asupra corectitudinii

modului în care a fost ales Președintele Putin, pentru că acolo s-a descoperit că au "votat" sute de mii de alegători născociți. În SUA orașul Chicago era renumit - subliniez faptul că era - pentru fraudele electorale ce se comiteau acolo. În Marea Britanie cea mai obișnuită fraudă electorală este aceea cînd anumiți indivizi interceptează buletinele de vot trimise prin poștă către persoane în etate sau cu handicap și votează din partea lor fără permisiunea acestora. Un consilier a fost prins chiar la locul crimei. El a fost judecat și condamnat la închi-

soare pentru fărădelegea comisă. În Irlanda de Nord este popular un banc după care candidatul care a cîștigat alegerile, undeva în discursul său victorios, spune: "Acum plec la cimitir ca să-mi mulțumesc alegătorii". Tot în Irlanda se mai spune: "Cine votează devreme acela votează des". Este adevărat că acest tip de fraudă electorală este comis tot mai rar.

Pentru a reglementa aceste lucruri este necesar ca în primul rînd să existe o lege care să interzică acțiunile ce intră în categoria fraudelor electorale. În al doilea rînd, este necesară existența unui proces de raportare a încălcărilor legii. În al treilea rînd, de îndată ce asemenea acțiuni sînt relatate, este necesar să se pornească o procedură de investigare în care publicul poate avea încredere și care s-ar solda cu aducerea vinovatului în fața justiției. În fine, este necesar să existe pedepse destul de serioase care să-l facă pe potențialul infractor să se gîndească de două ori înainte de a comite crima.

Charles Lashan.

(Traducere din limba engleză de Gabriel Mumjiev)

Vocea Civică: *Stimate dle Dumitru Nidelcu, după trecerea unui an de la alegerile locale observăm un fenomen foarte interesant. Pe de o parte, un număr impunător de primari își depun benevol mandatele, iar pe de alta, din inițiativa cetățenilor și a consiliilor locale se organizează referendumuri locale de revocare a unor primari. Cum apreciați acest fenomen?*

Dumitru Nidelcu: Totuși, eu nu l-aș numi fenomen, ci realitate firească. A trecut mai bine de un an de zile și au fost diferite cauze de a alege din nou alți primari. Din numărul lor trei au plecat din funcția de primar din pricina agravării sănătății, doi - și-au schimbat domiciliul, iar șase - în legătură cu incompatibilitatea funcției. Aș vrea să analizăm această chestiune mai amănunțit. Când și-au înaintat candidaturile la alegerile locale din 23 mai 1999, candidații electorali știau despre restricțiile respective din legislația curentă, dar după ce au fost aleși în funcția de primar, ei n-au dorit să abandoneze funcțiile anterioare. Așa au procedat: dnii Aurel Țopa din com. Tîrnova, județul Edineț, care lucra în calitate de director la școala polivalentă, Nicolae Hodorog din com. Șeptelici, județul Soroca, care își îndeplinea funcțiile la Inspectoratul transporturilor și comunicațiilor "Antai", Gheorghe Cojocaru din com. Țibrica, Ungheni, lucrînd în calitate de revizor la Direcția economico-financiară Călărași. Fiind ales primar în com. Mereșeni, județul Lăpușna, dl Constantin Pascal n-a dorit să se decică de postul de conducător la S.R.L. "Mereșagro". La fel a procedat și dl Ștefan Decuseară. După ce a fost ales primar al com. Cărpineni, județul Lăpușna, el n-a dorit să-și abandoneze lucrul de conducător al S.R.L. "Cărpineni".

Eu consider că această situație este anormală. Odată ce au acceptat participarea la alegeri și au căpătat susținerea electoratului, ciștigătorii alegerilor trebuie să îndeplinească voința alegătorilor. Mai mult, alegerea unui nou primar duce la cheltuieli suplimentare. În opinia mea,

„referendumul local privind revocarea primarului este unul dintre cele mai mari conflicte posibile într-o localitate”

aceste surse financiare ar trebui să fie recuperate din contul celor care nu respectă doleanțele alegătorilor și propuneri în acest sens for fi înaintate Parlamentului. În ceea ce privește referendumurile locale privind revocarea primarului, ele pot fi inițiate conform Codului electoral după expirarea unui an de la intrarea primarului nou ales în funcție. La ora actuală, în Moldova au fost inițiate paisprezece referendumuri de acest fel dintre care șapte au avut loc deja. Șase referendumuri privind revocarea primarului au fost inițiate de către consiliile locale, iar opt referendumuri - de zece la sută din numărul cetățenilor cu drept de vot care domiciliază pe teritoriul unității administrativ-teritoriale respective și au constituit grupurile de inițiativă. Motivele de revocare în localități sînt diferite, dar unele cauze ca neîndeplinirea obligațiilor corespunzătoare, învinuiri la repartizarea cotelor și a loturilor de pămînt, unele încălcări financiare și altele sînt aceleași pentru toate cazurile de inițiere a referendumurilor privind revocarea primarului. Apartenența politică a primarilor din aceste paisprezece localități sînt următoarele: patru primari au fost aleși din numărul candidaților independenți, trei - din partea "Blocului comuniștilor, agrarienilor și socialiștilor", trei - din partea Partidului Popular Creștin Democrat, doi - din partea blocului electoral "Alianța Centristă din Moldova" și doi - din partea Partidului Forțelor Democratice. În urma celor șapte referendumuri locale desfășurate au fost revocați primarii din com. Ciolacu Nou, județul Bălți și din satele Chircăiești și Volintiri, județul Tighina. În celelalte patru localități: comunele Corlăteni, Limbenii Noi și Singerei Noi, județul Bălți și comuna Negurenii, județul Orhei, în legătură cu participarea la referendumuri a mai puțin de jumătate din numărul cetățenilor incluși în listele electorale, referendumurile au fost declarate nevalabile și ca rezultat primarii acestor comune n-au fost revocați.

VC: *Unii experți consideră că procedura actuală de revocare a primarilor este una bună și binevenită. Alții sînt de părerea că ea trebuie revăzută. Ce credeți despre această problemă?*

DN: Consider că procedura actuală de revocare a primarului e reușită. Au fost unele greutăți în privința înregistrării grupului de inițiativă și la prezentarea și verificarea listelor de subscripție. Conform articolelor 181 și 185 din Codul electoral acest lucru trebuia să-l înfăptuiască acea

autoritate a administrației publice locale care era ierarhic superioară primăriei. Dar nu pretutindeni aceste determinări au fost aplicate uniform pe teritoriul țării. Ne confruntăm cu diferite tălmăcirii ale consiliilor locale privitoare la această problemă. De aceea, la inițiativa Comisiei Electorale Centrale Parlamentul a adoptat Legea nr. 1217-XIV din 31.07.2000 potrivit căreia înregistrarea grupului de inițiativă și verificarea listelor electorale de subscripție sînt efectuate de către judecătoria de sector sau municipală în a cărei rază teritorială se află localitatea respectivă ("Monitorul Oficial" din 17 august 2000, nr. 102-105).

VC: *Care sînt cele mai dificile probleme cu care se confruntă CEC în organizarea referendumurilor locale?*

DN: Eu personal cred că referendumul local privind revocarea primarului este unul dintre cele mai mari conflicte posibile într-o localitate. Fiecare cetățean are opinia sa concretă referitoare la problema revocării și își apără aprig poziția. În cele mai multe cazuri referendumurile respective se desfășoară într-o atmosferă tensionată și această situație influențează negativ procesul de organizare și desfășurare a referendumurilor, precum și participarea alegătorilor. Este necesară o constituire foarte corectă a consiliilor și birourilor electorale care, la rîndul lor, urmează să îndeplinească cu strictețe cerințele legislației în vigoare. De asemenea, este necesar ca observatorii să observe modul în care se desfășoară referendumurile.

Sîntem ferm convinși că participarea primarului în funcție, în ziua referendumului, în calitate de observator, sau aflarea lui permanentă în secțiile de votare, influențează negativ alegătorii în ceea ce privește opțiunea lor pentru soluționarea într-un fel sau altul a problemei indicate în buletinul de vot. Astfel, pe viitor toate acestea fac necesară și modificarea respectivă a Codului electoral care în versiunea actuală permite asemenea situații.

VC: *Vă mulțumim.*

16 octombrie 2000, Chișinău.

„Conflictul ce s-a produs recent în Moldova nu este nimic altceva decât încă un test al modului în care se soluționează și reglementează la noi problemele interetnice”

Vocea Civică: Care sînt standardele sau principiile internaționale de reglementare a unor conflicte lingvistice legate de diverse programe radiofonice și televizate?

Alexandru Canțir: Există o legislație internațională ratificată de numeroase țări care prevede anumite standarde și principii de reglementare a unor asemenea conflicte lingvistice. Bineînțeles, fiecare țară aparte are o legislație care reglementează același lucru. O democrație matură dispune, de regulă, de mecanismele necesare pentru a evita conflictele lingvistice și interetnice. Mai există și o convenție cadru cu privire la minoritățile naționale de care se călăuzește majoritatea guvernelor democratice din Europa. Toată această legislație este îndreptată spre protejarea minorităților etnice și conservarea limbilor și valorilor lor culturale. Ea încearcă să preîntîmpine prin prevederile ei marginalizarea sau încălcarea drepturilor minorităților. Pe lîngă prevederile respective mai există și altele care țintesc pluralismul în domeniul audiovizualului. Cînd mă refer la pluralism, am în vedere nu numai pe cel lingvistic, ci și cea diversitate care reflectă prioritățile statului acolo unde acesta este suveran și dreptul fiecărui cetățean la propria-i opinie. Oricum, trebuie să fac o paranteză: ingerințele statului în sectorul privat sînt cotraindicate de cele mai multe ori și sancționate de lege. Există mecanisme menite să excludă posibilitatea ingerinței statului în domeniul privat. Cît privește Moldova, pluralismul și diversitatea de care vorbeam pot fi asigurate din start atunci cînd se distribuie frecvențele pe bază de concurs. Actorii ce pretind la obținerea acestor frecvențe, intrînd în competiție, trebuie să conștientizeze faptul că statul are anumite priorități și că el va încuraja pe acei ce vor reflecta mai bine decît alții prioritățile, obiectivele lui, precum și pluralismul și diversitatea.

Fiecare stat are o preocupare aparte pentru limba oficială, limba majorității populației sale. Această preocupare este absolut justificată și legitimă ceea ce nu poată servi, însă, drept argument de limitare sau încălcare, într-un fel sau altul, a drepturilor fundamentale ale minori-

tăților. Dar mecanismele de protejare a limbii oficiale sînt necesare și nu numai în Moldova unde după un deceniu limba română are un statut încă foarte și foarte firav.

VC: Care credeți că ar putea fi modalitățile de soluționare a unor asemenea conflicte în Moldova?

AC: Cele mai rezonabile căi ar fi adoptarea unei legislații adecvate, practicile respective ale statului de aplicare a acestei legislații, încurajarea și stimularea activităților legate de însușirea și vorbirea limbii de stat. Din păcate, se întîmplă că există unele suspiciuni ale unor minorități față de procesul însuși de soluționare a litigiilor de acest fel. Astfel, este pusă la îndoială competența judecătorilor și se aduc niște argumente ce n-ar trebui să-și găsească loc într-un stat de drept. Conflictul ce s-a produs recent în Moldova nu este nimic altceva decît încă un test al modului în care se soluționează și reglementează la noi problemele interetnice și cele ce țin în special de funcționarea limbilor. Acest test ar arătat că societatea și clasa politică nu sînt încă suficient pregătite pentru a face față unor asemenea probleme, pentru a asigura soluții de durată, de perspectivă și nu de conjunctură imediată. Mă refer la domeniul audiovizualului unde asemenea conflicte trebuie excluse din start printr-un mod cît mai judicios cu puțință de distribuie de către Consiliul Coordonator al Audiovizualului a frecvențelor. Distribuie trebuie să se facă conform unor criterii clare și exacte ce trebuiesc conștientizate de pretendenții la frecvențele respective. Aceste criterii se referă la dorința de pluralism, diversitate și de respect pentru limba minorităților, dar și pentru limba oficială a acestei țări.

VC: Cît privește situația accesului la informația publică, ce schimbări au fost înregistrate în acest domeniu după adoptarea și promulgarea Legii cu privire la accesul la informație?

AC: Cu toate că această lege a intrat în vigoare, nu putem spune că situația s-a schimbat mult în ceea ce privește

asigurarea accesului liber al cetățeanului simplu la informația oficială. Și acest lucru nu este surprinzător. Experiența altor țări ne arată că pînă asemenea legi se aplică cum se cuvine trebuie să treacă ceva timp. Oricum, primul pas a fost făcut și ca legea să fie operantă vor fi necesare mai multe acțiuni. În primul rînd, va fi necesară o monitorizare foarte atentă a modului în care se aplică pas cu pas această lege. Sub aspect formal drept exemplu poate servi instruirea și acreditarea funcționarilor publici responsabili de furnizarea informațiilor de interes public. Deci, este vorba de un *monitoring* pe care societatea civilă va trebuie să-l efectueze astfel încît autoritățile publice locale să nu uite de existența acestei legi așa cum se întîmplă, de obicei, cu atîtea și atîtea legi. Știu că anumite organizații neguvernamentale intenționează să înceapă cîteva proiecte de monitorizare a modului în care se aplică această lege. De asemenea, există intenții de armonizare a altor legi cu legea accesului liber la informație astfel ca aplicarea ei să fie cît mai uniformă și plenară. Sîntem de-abia la început de cale. Legea va începe a fi atunci operantă cînd, în primul rînd, cetățenii vor solicita autorităților publice informații sau vreun document oarecare de interes public, invocînd legea, și în al doilea rînd, în cazul în care li se va refuza accesul la informațiile și documentele respective, să apeleze fie la vreo autoritate publică ierarhic superioară, fie la justiție.

Lucrurile se vor mișca încet, dar sînt sigur că peste un anumit timp și societatea, și funcționarii publici, vor conștientiza importanța acestei legi și posibilitățile mari pe care ea le oferă.

VC: Vă mulțumim.

17 octombrie 2000, Chișinău.

PROPORȚIONAL LA PĂTRAT

Igor Boțan

Introducere

Domeniul electoral se dezvoltă la fel ca oricare altul. Și aici apar idei de natură să îmbine principii testate de vreme cu principii mai noi în scopul de a sintetiza sisteme originale. Până în prezent, au fost testate zeci de sisteme electorale care, de fapt, sînt combinații și variații ale sistemelor majoritar și proporțional. Relativ recent, a fost elaborat un nou sistem care îmbină avantajele și diminuează dezavantajele sistemelor majoritar și proporțional. Denumirea noului sistem este *PR-Squared* (*proporțional la pătrat*). Autorul ideii este britanicul Julian D.A. Wiseman care și-a plasat rezumatul invenției pe Internet acum 2 ani. Evident, un om cu un astfel de nume nu putea propune ceva rău. Intenția autorului a fost să depășească tradiționalismul electoral britanic, păstrînd modalitatea de votare și schimbînd doar modalitatea de calculare a rezultatelor. O astfel de abordare a problemei scoate în prim plan grija față de alegător și deprinderile acestuia. În schimb, toate problemele legate de însușirea inovațiilor revin funcționarilor electorali. Pentru clasa politică din Moldova acest sistem nou ar putea prezenta un anumit interes, mai cu seamă că Parlamentul s-a angajat prin declarația de la 26 iulie să revizuiască sistemul electoral.

Înainte de a descrie noul sistem, ar fi util să stabilim ierarhia principiilor ce ar trebui să stea la baza unui sistem electoral care i-ar satisface atît pe liderii partidelor politice, cît și pe alegătorii simpli. În acest context e necesar să menționăm că deputații aleși în Parlament reprezintă întregul popor, indiferent de modul cum au fost aleși. De aceea, pentru liderii de partid este extrem de important ca numărul de mandate obținut de formațiunile pe care le conduc să fie proporțional cu numărul de voturi obținut pe țară (ei acceptă doar disproporții ce-i avantajează în urma stabilirii pragurilor electorale). Alegătorii, în principiu, n-au nimic împotriva reprezentării proporționale la nivel național, dar ei ar vrea să știe cine din deputați este legat în mod nemijlocit de circumscripția în care votează ei. De aceea, ei ar prefera ca alegerile să aibă loc în circumscripții uninominale. În plus, alegătorii ar avea certitudinea că alegerile se desfășoară în baza unei proceduri simple și pe înțelesul tuturor. De asemenea, alegătorilor

le-ar conveni ca alianțele dintre partide să se coaguleze înainte de alegeri pentru a vedea programul electoral bazat pe principii doctrinare, ci nu după alegeri, cînd partidele sînt ghidate, mai degrabă, de algoritmi partajării posturilor. Liderii partidelor, însă, recurg la alianțe preelectorale în cazurile în care există pericolul ca formațiunile lor să nu poată depăși pragurile electorale. De cele mai multe ori ei preferă să-și măsoare puterea electorală fără aliați, pentru a nu fi măcinați ulterior de gîndul că aliații au profitat mai mult de pe urma alianței a cărei *locomotivă* au fost anume ei. Există lucruri care pot conveni, în egală măsură, atît liderilor de partide, cît și alegătorilor. Și unii și alții sînt interesați de existența unui mecanism care poate asigura mai lesne constituirea unei majorități parlamentare. În condițiile Republicii Moldova unde există o animozitate cronică între lideri de aceeași orientare politică, este extrem de important să fie găsit un mecanism de natură să-i determine pe lideri să formeze alianțe. Impunerea prin lege a unui mecanism ce asigură cea mai mare probabilitate de constituire a unei majorități parlamentare absolute liderii politici de a explica motivele pentru care au acceptat să facă alianță cu cei pe care anterior îi considerau drept oponenți personali ireconciliabili. E simplu, sistemul însăși impune formarea coaliției. Este important ca să existe o formulă explicită care nu ar permite manifestarea voluntarismului ca în cazul stabilirii pragurilor electorale etc. În sfîrșit, toți sînt interesați să existe un sistem electoral cît mai puțin costisitor, care să permită desfășurarea alegerilor într-un singur tur de scrutin.

Autorul noului sistem electoral pretinde că *proporționalul la pătrat* poate oferi un compromis rezonabil pentru alegători și partidele politice.

Descrierea sistemului

În conformitate cu cerințele sistemului proporțional la pătrat țara, la fel ca și în cazul sistemului majoritar, se împarte în circumscripții electorale uninominale numărul cărora coincide cu numărul de deputați ce urmează a fi aleși. Partidele politice și blocurile electorale pot înainta în fiecare circumscripție cîte un singur candidat. Candidații independenți își pot înainta candidatura la fel ca și în prezent, adunînd un anumit

număr de semnături. Alegătorii votează, ca de obicei, pentru un singur candidat. Protocoalele referitoare la rezultatele alegerilor se întocmesc în secțiile de votare și în consiliile electorale de circumscripție. Diferențele dintre sistemul majoritar și sistemul proporțional la pătrat încep a se manifesta la stabilirea bilanțului alegerilor. În primul rînd, bilanțul alegerilor nu se face la nivel de circumscripție, ci la nivel național, de către Comisia Electorală Centrală. Acest lucru reiese din principiul asigurării reprezentării proporționale a concurenților electorali, iar proporționalitatea poate fi stabilită doar la nivel național. Scopul sistemului proporțional la pătrat este ca mandatele să fie distribuite în circumscripțiile uninominale astfel încît ele să maximalizeze, în conformitate cu anumite reguli, numărul de mandate ale formațiunilor care au obținut cele mai multe voturi pe țară. Deci, în acest sistem fiecare vot contează, spre deosebire de sistemul majoritar. Chiar dacă se votează la nivel de circumscripție uninominală rezultatele votării influențează indicii pe întreaga țară.

Distribuirea mandatelor are loc după cum urmează: se calculează numărul total de voturi obținut de fiecare partid politic pe țară; numărul de voturi obținut de fiecare partid se ridică la pătrat; pătratele tuturor numerelor obținute se adună; suma pătratelor obținută se raportează la numărul total de mandate ce urmează a fi distribuite partidelor, după cum pătratul numărului de voturi obținut de fiecare partid se raportează la numărul de mandate ce urmează să i se distribuie. Evident, în această situație apare problema resturilor de pe urma împărțirilor, însă ea poate fi rezolvată prin metoda atribuirii mandatelor suplimentare celor mai mari resturi.

Mai jos este simulată o astfel de situație. Pentru a scoate în evidență efectele sistemului *proporțional la pătrat* se simulează și rezultatele ce pot fi obținute în urma folosirii sistemului majoritar și a celui proporțional obișnuit, dacă în loc de listele de partid s-ar utiliza alegerile în circumscripții uninominale. Într-adevăr, nu există nici un impediment pentru a folosi distribuirea proporțională a mandatelor în cazul alegerilor pe circumscripții uninominale. Deosebirea între sistemul proporțional și cel *proporțional la pătrat* ar fi doar de ordin aritmetic – în cazul sistemului proporțional distribuția mandatelor se face fără

ridicarea la pătrat a numărului de voturi obținut de fiecare partid politic.

Să admitem că la alegeri participă patru partide politice și un candidat independent: A,B,C,D și respectiv I. Sa admitem, de asemenea, că urmează a fi aleși 10 deputați în 10 circumscripții uninominale care cuprind teritoriul întregii țări. Pentru comoditate presupunem că la alegeri au participat în total 1000 de cetățeni, câte 100 în fiecare circumscripție electorală. În urma alegerilor am obținut rezultatele indicate în tabelul #1.

Din tabelele #1 și #2 vedem că dacă am aplica sistemul majoritar simplu atunci mandatele ar fi distribuite candidaților ce au obținut cel mai mare număr de voturi în circumscripțiile respective după cum urmează (în ordinea descreșterii numărului de voturi acumulate): #I6, #C4, #C3, #C7, #C2, #C9, #B8, #C5, #D1, #D10 (D10 – unde D indică partidul, iar 10 indică circumscripția unde a fost cucerit mandatul).

Dacă am folosi sistemul proporțional atunci partidul A ar fi obținut 1 mandat, D – 2 mandate, B – 3 mandate, C – 4 mandate, iar independentul n-ar fi obținut nici un mandat, cu toate că el a acumulat majoritatea absolută de voturi în circumscripția unde a candidat. Pentru a asigura distribuirea mandatelor obținute către fiecare partid este necesar ca distribuirea mandatelor în circumscripții să înceapă în ordinea descreșterii numărului de voturi acumulate în circumscripțiile uninominale, urmărindu-se ca partidele ce au obținut numărul necesar de mandate să fie excluse din distribuirea

de mai departe. Astfel, ordinea distribuirii va avea loc după cum urmează: #C4, #C3, #C7, #C9, #B8, #B2, #D1, #D10, #B5 și #A6 (vezi tabelul #2).

Dacă am folosi sistemul *proporțional la pătrat* atunci partidul A n-ar fi obținut nici un mandat, B – 3 mandate, C – 6 mandate, D – 1 mandat, iar independentul n-ar fi putea sa-și cucească mandatul. Folosind același algoritm de distribuire a mandatelor ca și în cazul sistemului proporțional, descris mai sus, am obține distribuirea mandatelor după cum urmează: #C4, #C3, #C7, #C2, #C9, #B8, #D1, #B10, #B5, #B6 (vezi tabelul #2).

În mod surprinzător descoperim că efectele sistemului proporțional la pătrat sînt similare cu cele ale sistemului majoritar simplu. În ambele cazuri partidul C a acumulat 60% din mandate, deși pentru el au votat doar 40% din alegători. Observăm că din perspectiva asigurării majorității parlamentare *proporționalul la pătrat* lucrează foarte eficient. Spre exemplu, în cazul utilizării sistemului proporțional obișnuit partidul C ar fi acumulat doar 40% de mandate (nu s-a luat în considerare pragul electoral) și ar fi fost nevoie de constituirea unei majorități de coaliție. De asemenea, vedem că sistemul *proporțional la pătrat* corectează nedreptățile sistemului majoritar. Într-adevăr, partidul B a obținut un număr de voturi mai mare cu 1/3 decît numărul obținut de către partidul D, însă în conformitate cu sistemul majoritar partidul D ar fi obținut mai multe mandate decît B. Sistemul proporțional

simplu corectează această nedreptate, iar sistemul *proporțional la pătrat* scoate în evidență avantajul partidului ce a acumulat mai multe voturi pe țară.

Avantajele noului sistem

După cum am văzut, noul sistem electoral are cîteva avantaje cruciale și anume el este acel ce răspunde în modul cel mai adecvat cerințelor ce i-ar satisface în egală măsură și pe alegători, și pe liderii partidelor politice. Acestea sînt: asigurarea unui mecanism de votare simplu și pe înțelesul tuturor cetățenilor; menținerea relației strînse între alegători și aleși; asigurarea proporționalității forțelor politice în Parlament; încurajarea formării unei majorități parlamentare; descurajarea participării partidelor mici la alegeri în afara alianțelor; eliminarea pragurilor electorale și a elementului arbitrar legat de fixarea lor, și în sfîrșit desfășurarea alegerilor într-un singur tur de scrutin.

Dezavantajele noului sistem

Principalul dezavantaj al noului sistem electoral este că el nu a fost aplicat vreodată în realitate. Un al dezavantaj serios este că el nu oferă șanse reale de a fi aleși candidaților independenți. Totuși, aceste dezavantaje pot fi depășite. Pentru a oferi șanse reale candidaților independenți este de ajuns să se stipuleze că dacă unii din candidații independenți au acumulat 50%+1 din numărul de voturi valabil exprimate în circumscripție lor, atunci li se atribuie mandate în mod necondiționat. Apoi numărul de mandate obținut de candidații independenți se scade din numărul total de mandate ce urmează a fi distribuite pentru a determina cîte din ele vor fi distribuite. Un alt neajuns al sistemului respectiv este că el nu permite completarea vacanțelor din Parlament la fel ca în cazul sistemului proporțional pe liste de partid. Deci, va fi necesar de a se organiza alegeri parțiale în baza sistemului majoritar.

În unele circumscripții, ca de exemplu în #10 din exemplul nostru de mai sus, mandatele se atribuie candidatului care a acumulat mai puține voturi decît cel care a acumulat cel mai mare număr de voturi și care ar fi fost declarat cîștigător în baza sistemului majoritar. Pentru alegători aceasta ar putea fi o surpriză neplăcută, însă *nefericirea* la nivel de circumscripție este substituită cu *fericirea* la nivel național, ceea ce nu este chiar atît de rău. Astfel de lucruri

Tabelul#1. Distribuirea voturilor și mandatelor

P#	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	MJ - M	V- MP	SQ2- M
A	4	8	10	12	3	18	5	8	10	3	0	81 - 1	6561 - 0
B	20	40	15	35	24	14	30	45	23	25	1	271- 3	73441 - 3
C	36	45	48	50	42	14	47	37	45	35	6	399- 4	159201- 6
D	40	7	27	3	31	3	18	10	22	37	2	198- 2	39204 - 1
I	-	-	-	-	-	51	-	-	-	-	1	51- 0	2601 - 0

Tabelul#2. Distribuirea mandatelor pardidelor în circumscripții

MJ	D	C	C	C	C	I	C	B	C	D
MP	D	B	C	C	B	A	C	B	C	D
SQ2	D	C	C	C	C	B	C	B	C	B

(# - indică numărul circumscripțiilor electorale, P – partidele, MJ – M - numărul de mandate obținut de concurenți în cazul sistemului majoritar, V – MP - numărul de voturi obținut de concurenți și numărul de mandate distribuit în mod proporțional, SQ2-M – numărul de voturi la pătrat și numărul de mandate obținut în conformitate cu sistemul proporțional la pătrat. În tabelul #2 este arătat rezultatul distribuirii mandatelor în cazul celor trei sisteme)

se pot întâmpla din cauza că partidul din care face parte candidatul respectiv a acumulat mai multe voturi pe țară.

Concluzii

Este puțin probabil ca politicienii din Moldova să-și asume riscurile pionieratului, adoptând un sistem electoral netestat încă în practică. În același timp, nu încapă nici o îndoială că este necesară căutarea unor soluții pentru depășirea greutăților legate de dispersarea forțelor politice din țară și de asigurare a conexiunii dintre aleși și alegători. S-a văzut din cele menționate mai sus că anumite sisteme pot impune reguli de comportament electoral de natură să impulsioneze colaborarea forțelor politice, în pofida antagonismelor de ordin personal dintre lideri. Într-adevăr, în cadrul sistemului electoral existent în prezent în Moldova liderul politic este *locomotiva* care trage după el candidații din listă electorală. În cazul sistemului proporțional în circumscripții uninominale dispăre motivul pentru a ajunge în topul listei electorale. Toți candidații vor trebui să muncască în condiții de egalitate, prețuind fiecare vot al alegătorului. Aceasta va scoate de pe agendă speculațiile cu privire la posibilele cazuri de corupție. Liderii de partid vor avea doar posibilitatea de a hotărî în ce circumscripții să-și plaseze camarazii, dar acest lucru se va face reieșind din necesitatea acumulării maximumului de voturi. Același lucru se profilează și în cazul alianțelor electorale. Nu există temei pentru algoritmizarea ocupării locurilor în lista electorală. În prezent, chiar și candidații partidelor cu șanse reale luptă pentru a fi printre primii 10 - 20 din listă, în cazul *proporționalului la pătrat* importă coalizarea cu partidele ce împărtășesc valori comune pentru a promova candidați comuni în circumscripțiile unde aceștia au șansele cele mai mari, iar circumscripțiile sînt tocmai 101. În sfîrșit, *proporționalul la pătrat* încurajează atît de mult învingătorii că este previzibilă impulsionearea stabilirii unui sistem alcătuit din trei sau chiar două blocuri politice, bazate pe afinități doctrinare. În această situație ideile originale și liderii veritabili vor deveni adevăratele centre de atracție electorală.

16 octombrie 2000. CDDP

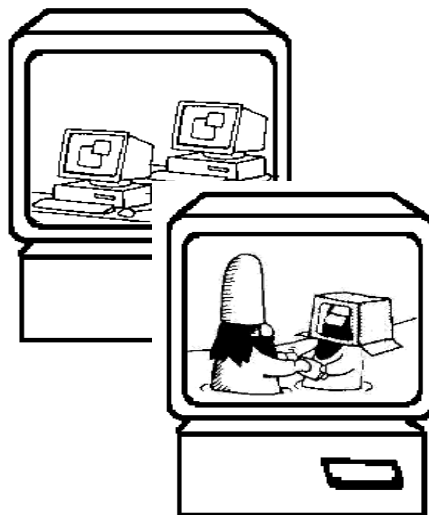
INTEGRAREA SOCIALĂ ȘI TEHNOLOGIILE DE COMUNICARE

Boris Șteinman

(continuare din vol.6, nr. 4 (31) 2000)

Rețelele. Accesul la resursele globale ale tehnologiilor informaționale devine energia motrice a dezvoltării și este la fel de important ca accesul la drumuri și energia electrică. Tehnologiile informaționale și rețelele globale de telecomunicație au aceeași importanță pentru societatea modernă - dacă nu chiar una mai mare - decît invenția electricității. Mai mult, telecomunicațiile trebuie privite drept o "infrastructură a infrastructurilor". Astfel ele formează baza necesară dezvoltării și aplicării eficiente a altor componente ale infrastructurii.

Pe de o parte, rețeaua este o uniune de noduri. Însă, ea nu este o colecție strictă de construcții și instrucțiuni, ci un proces de interacțiune. Cel mai

important este că rețeaua nu este constantă, ea se schimbă, se adaptează, include și își exclude elementele. Toate elementele sînt importante pentru o bună funcționare și mișcare, circulare a banilor, informației, tehnologiilor, imaginilor, produselor și serviciilor în cadrul rețelei. Însă, pentru orice element este crucial faptul însuși de apartenență la rețea. Dacă vă aflați în rețea șansele dvs de dezvoltare sporesc, dacă nu vă aflați, sau ați fost deconectat, șansele dvs se "risipesc" vertiginos. În ultimul caz au de suferit cel mai mult oamenii - acea parte a oricărei rețele care se schimbă cel mai încet. Deconectarea oamenilor de la rețea echivalează cu deconectarea lor de la procesele sociale. Este necesar

să oprim de urgență spirala căzătoare a "deconectării" și să folosim informația și tehnologiile întru binele omenirii. Astfel, ieșirea Moldovei în spațiul informativ, economic, politic și cultural al lumii civilizate este legat în mod obiectiv de formarea unei infrastructuri dezvoltate de telecomunicații și rețea în țară. Această infrastructură reprezintă temelia societății informaționale, instrumentul și mediul necesari însușirii și aplicării cunoștințelor, acumulate de comunitatea internațională, soluționării problemelor de consolidare a societății și participării active a cetățenilor la procesul de luare a deciziilor (community building). Acum să examinăm principalele componente ale sistemelor de rețea:

- **Mediul comunicativ** este necesar diseminării datelor și informațiilor în cadrul țării și ieșirii în spațiul informativ global. Cu toate că densitatea rețelei Internet încă nu este prea mare în Moldova, *providerii*, folosind în principal canalele de telefon ale MOLDTELECOM, oferă acces la rețea. Cunoscută dezvoltare activă sistemele rețelelor locale cu canale de satelit (Fundatia Soros, Academia de Științe, Universitățile). Compania "Megadata" începe un proiect de creare a 43 de puncte de ieșire acces de satelit la Internet.

- **Mediul folosit** care are un acces activ sau potențial direct (prin aparat) sau indirect (prin agenți-distributori) la spațiul informațional. El este alcătuit din diferite organizații de stat, comerciale și neguvernamentale (non-profit), aproape 800 de școli computerizate, structurile naționale și locale ale puterii, precum și comunitatea crescîndă de pe tot cuprinsul țării a proprietarilor computerelor personale. Ei creează un spațiu de puncte potențiale de acces la rețelele de comunicație.

- **Mediul consultativ-informațional** de resurse cuprinde site-uri (pagini de Internet) consultativ-informaționale cu materiale pentru *userii* (cei care folosesc) rețelei.

Trebuie să remarcăm că statele baltice au atins nivelul de dezvoltare a Europei Centrale. Ca Moldova să devină comunicator este necesar să se mărească de 8 ori cantitatea nodurilor sistemului ceea ce presupune aplicarea unor anumite tactici și strategii. Ele sînt

sugerate chiar de principiul organizării în sistemele de rețea - libertatea conectării permite crearea sistemului din fragmente, unindu-le treptat într-un tot întreg. Pornind de la toate acestea, a fost propusă formarea unui sistem numit *Sustainability Development (SD) Communication Net* (Rețeaua de comunicare și dezvoltare stabilă)

SD Communication Net este o rețea de noduri regionale de comunicație și diferite puncte de acces la rețelele electronice de comunicare în regiuni și localități. Scopul acestei rețele este de a asigura fiecare localitate a țării cu cel puțin un punct de acces public la Internet. Această concepție este aplicabilă din punct de vedere tehnic și a fost folosită de către organizațiile internaționale în țările slab dezvoltate cum sînt cele din Africa, Asia și America Latină. Aceasta nu este altceva decît crearea unor centre locale consultative de comunicație, adesea sub formă de ONG. Tehnologiile moderne permit echiparea acestor centre din raioanele îndepărtate cu echipament special bazat pe alimentația solară. Canalele de comunicație se construiesc prin sisteme satelit și de radio la sol. La ora actuală, unele companii au început să creeze rețele de bază (de *provider*) în Moldova cu ajutorul tehnologiilor respective. Crearea unor astfel de rețele lărgeste simțitor posibilitățile de comunicație ale populației și stimulează activitatea ei economică și socială. Tehnologiile noi oferă oamenilor posibilitatea de a crea rețele după interesele lor, să primească și să disemineze informații. Ei încep să participe cu adevărat la evenimente și nu mai sînt niște martori muți.

Informația teritorial-administrativă permite accelerarea procesului, contribuind astfel la crearea unor astfel de centre în cadrul ideologiei proiectelor de *Building Community* (Edificarea comunității). Anume aici, la nivelul județelor, și mai ales la nivelul comunelor și satelor, aplicarea noilor sisteme ale comunicațiilor sociale se va dovedi cea mai eficientă.

Integrarea. Dezvoltarea rețelelor sociale de comunicație ale unei țări în baza resurselor infrastructurii naționale de informații creează premise reale pentru integrarea de fapt (și nu formală) a Moldovei în spațiul informațional global. În lumea globalizată de astăzi integrarea presupune faptul că fiecare țară, în special cele mici, dispune de o "nișă" economico-culturală de export. De exemplu, "nișa" Olandei este cartofii, lălelele, avioanele, sistemul unic de

cultivare a pămîntului, orașele vechi și calmul olandez tradițional. Moldova, de asemenea, dispune de resurse proprii unice, de comunicație și spațial-temporare. Moldova s-a aflat din timpuri străvechi la răscrucea diferitor drumuri comerciale. De asemenea, Moldova era situată la marginea a două lumi: lumea orașelor Europei și cea a stepelor ce dispăreau în depărtarea nemărginită a Asiei și Orientului. Moldova reprezenta un pod cultural și comercial între Nord și Sus, Occident și Orient. Iar în trecut nu tocmai îndepăratat, cnezatul moldovenesc care controla ieșirea dunăreană în Marea Neagră constituia obiectul poftelor marilor puteri ceea ce a adus acestui pămînt războaie și nenorociri. Dar din cîte se știe, "violența este moașa istoriei". Secolele și războaiele prin care a trecut Moldova au creat o uniune irepetabilă de oameni, culturi, confesiuni, au format mentalitatea poporului Moldovei - pașnic, muncitor și liniștit. Acest capital istoric social și cultural - polietnia populației Moldovei, experiența seculară a conviețuirii pașnice a unor grupuri de oameni de diferite naționalități, a unui amalgam de confesii și culturi, reprezintă acel element cheie al bogăției țării și temelia dezvoltării ei ca una din punctele potențiale de bază de formare a unui nou spațiu policultural al lumii civilizate a mileniului trei.

În regiunea noastră balcanică neliniștită, la sfîrșitul secolului douăzeci, din punct geopolitică a Moldovei era situată între fosta URSS și noua Europă. Statutul ei de neutralitate, diaspora ei multinațională risipită prin toată lumea, creează toate premisele ca țara, soluționînd sarcina strategică a integrării europene, să devină un comunicator regional, un pod de comunicație între Orient și Occident. Drumul de mai departe este munca pentru obținerea rolului de element al viitorului sistem global de stabilitate, de insulă a stabilității și integrator social în oceanul universal. Țara are posibilitatea de a deveni verigă a unui lanț ce unește țările spațiului cultural de sud al fostei URSS cu Europa și acel canal de comunicație din Asia (China, Japonia) în Europa care se edifică pe o nouă bază tehnologică. Acest drum nu este unul nou. El a fost parcurs de numeroase state mici. Exemplul Elveției și Suediei este cunoscut de toată lumea. Mai există și Malta. Iar undeva departe în Oceanul Pacific un mic stat-insulă, Singapore, încearcă să soluționeze această problemă. Succesul lui este și el cunoscut.

Pornind o rețea de telecomunicații foarte puternică și creînd, într-o concurență acerbă cu alte țări, condiții favorabile activității sediilor corporațiilor globale de renume, această țară a devenit centrul dislocării unor asemenea sedii (peste 4000). Acum ea își declară pe față scopul strategic: să devină un comunicator regional (the hube) în această zonă a Asiei. Accentul pus pe dezvoltarea comunicațiilor constituie una din componentele de bază ale programului de dezvoltare stabilă a Estoniei ceea ce i-a permis să atingă nivelul european de dezvoltare (ce poate fi comparat cu cel al Irlandei sau Franței) în domeniul respectiv. Potențialul de telecomunicații este temelia dezvoltării sistemului de utilizare a tehnologiilor informaționale de telecomunicații necesar bunei funcționări a pieței și producerii de mărfuri, creării locurilor de muncă în afara organizației (la domiciliu). O pătrime din forța de lucru din SUA lucrează în regim "off-site employer" (în afara organizației). E vorba aici de medici, juriști, contabili etc.

Un astfel de scop trebuie să-și propună și Moldova. Punctul de pornire în sec. 21 trebuie să fie pentru ea dezvoltarea mediului de comunicații atît în plan tehnologic, cît și în cel aplicativ, combinarea posibilităților tehnologiilor informaționale și de comunicație cu potențialele economic și cultural ale țării. Dezvoltarea infrastructurii de transport, meșteșugurilor naționale tradiționale, rețelelor de hotel, în baza business-ului mic și mijlociu, în special în localitățile rurale, turismului, va permite stimularea activităților de afaceri, crearea premiselor pentru stabilizarea economică și socială. Un sistem financiar-fiscal flexibil și o politică externă activă de promovare a păcii și securității în zonă, acești doi factori vor putea să atragă atenția organizațiilor internaționale politice, sociale, financiare și economice.

Abilitatea de a face lucruri mari cu forțe modeste este ceea ce țara noastră are nevoie pentru a păși în următorul mileniu. Obținerea victoriei pe acest drum este o datorie față de strămoși și înseamnă o viață demnă pentru generațiile tinere.

(Centrul de dezvoltare a comunicațiilor umane.

Textul de față reprezintă traducerea și adaptarea unor fragmente din raportul prezentat la conferința "Integrarea socială a societății moldovenești: elaborarea unor strategii de integrare socială", 21-22 martie 2000. Traducere din limba rusă de Gabriel Mumjiev.)

POLITICILE PUBLICE DE DEZVOLTARE REGIONALĂ

Vasil Hudak

Prin "politici publice de dezvoltare regională" (PPDR) înțeleg manifestarea locală a politicilor publice regionale - instituții, legi și acțiuni care promovează implicarea locală și dezvoltarea economică la nivel subnațional. E vorba aici de o combinație a "politicilor regionale" cu "dezvoltarea regională". "Politicele regionale" se referă la cadrul juridic și cel instituțional. "Dezvoltarea regională" se referă la dezvoltarea economică și socială în regiuni.

Dezvoltarea regională a devenit o problemă cheie pentru factorii de decizie din țările Europei Centrale și de Est. Ea cuprinde domenii importante în care se aplică reformele, de la politici economice la cele sociale. PPDR sînt atît un cadru pentru sprijinirea participării publicului la procesul de luare de decizii privitoare la dezvoltarea economică regională, cît și un mecanism ce definește condițiile și procedurile în conformitate cu care statul sau guvernul național se implică în abordarea și soluționarea problemelor regionale. PPDR pot avea un impact serios asupra potențialului țării cît privește creșterea economică. Totodată, ele presupun întrebări referitoare la domenii controversate cum sînt integritatea teritorială a țării, descentralizarea și coeziunea internă a statului.

Greutățile curente legate de elaborarea unor PPDR moderne sînt noi pentru țările din fostul bloc socialist. La începutul anilor 90 ai secolului trecut, pe cînd țările respective se concentraseră asupra aplicării reformelor macroeconomice și macropolitice de bază, politicile regionale nu erau nici pe de parte o prioritate și nu se bucurau de atenția liderilor politici. PPDR au început să fie luate în considerația în cea de-a doua jumătate a anilor 90, din cauza următorilor factori: 1) intensificarea tensiunilor și conflictelor economice și sociale din regiuni; 2) procesul de lărgire a Uniunii Europene și cerințele impuse de către Comisia Europeană Țărilor Asociate la capitolul dezvoltării regionale; 3) necesitatea de a extinde procesele reformatoare de la nivelul central spre cel subnațional; 4) creșterea capacității autorităților publice locale și regionale de a conduce diverse sectoare economice și sociale. PPDR constituie unul din elementele cheie în tranziția următoare de la liberalizare și stabilizare la restructurare și creștere. Cea mai mare provocare pe care

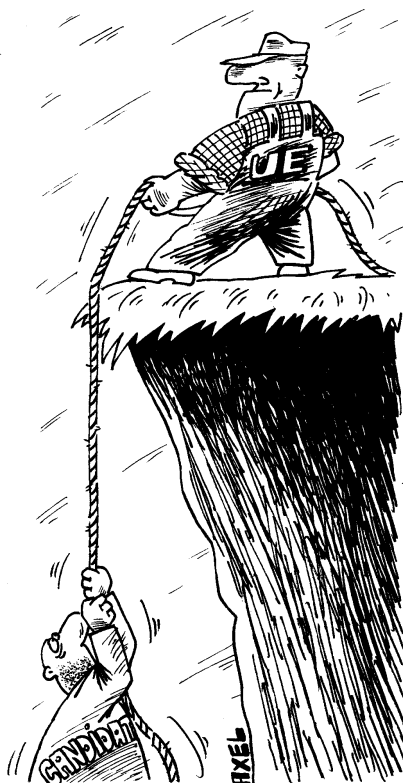
trebuie să o înfrunte popoarele din Europa Centrală și de Est este elaborarea unor PPDR care să corespundă cel mai mult cu particularitățile fiecărei țări luate în parte, inclusiv cu strategiile ei sociale și economice naționale, resursele, cadrul instituțional, istoria și cultura. Mai mult, țările din Europa Centrală și de Est care oficial și-au exprimat dorința de a fi cooptate în Uniunea Europeană, trebuie să-și armonizeze legislațiile cu standardele impuse de UE.

Ca aceste greutăți și provocări să fie abordate cu succes este necesar ca în elaborarea și aplicarea PPDR să se implice cît mai activ autoritățile publice locale. Politicile publice trebuie nu numai să ofere un cadru național pentru coordonarea eforturilor, ci trebuie să mai ofere autorităților publice locale și regionale flexibilitatea necesară identificării necesităților și inovațiilor locale. PPDR eficiente se bazează pe interacțiunea dinamică dintre politicile de sus în jos și inovațiile de jos în sus.

Una din problemele cele mai importante ce trebuie abordată în procesul de elaborare a politicilor regionale este relația dintre convergența națională și cea regională. Experiența unor țări mai puțin dezvoltate ale UE (Portugalia, Spania, Irlanda) care se află în procesul de aderare la UE ne demonstrează că

în cursul acestui proces țările au tendința de a se concentra asupra convergenței naționale. Aceasta înseamnă îngustarea prăpastiei dintre țările economice puternic dezvoltate și vecinii lor mai săraci. O asemenea concentrare duce, de obicei, la creșterea tensiunilor și discrepanțelor în cadrul unei țări date din cauza concentrării resurselor pe teritoriul unui număr limitat de sectoare și regiuni mai promițătoare din punct de vedere economic. Pe de altă parte, Grecia a ales să se concentreze asupra dezvoltării regionale, iar prețul pe care l-a plătit a fost că ea a rămas în urma, vorbind în termeni de convergență națională, altor țări din UE. Factorii de decizie din Europa Centrală și de Est au de înfruntat această opțiune de bază atunci cînd ei stabilesc prioritățile dezvoltării țărilor lor: sau ei se concentrează asupra convergenței naționale, dar riscă să provoace tensiuni și conflicte sociale și politice la nivel regional și local, sau ei acordă prioritate diminuării tensiunilor sociale, politice și economice la nivel regional, dar cu riscul să încetinească creșterea economică la nivel național. Această decizie urmează să fie adoptată de orice țară care vrea să adere la structurile UE. Ea va sta la baza elaborării PPDR. La momentul actual, majoritatea țărilor Europei Centrale au propus PPDR în contextul abordării problemelor regionale locale. Unele din ele se caracterizează prin o concentrare înaltă a dezvoltării economice și sociale în regiunile capitalelor lor (Republica Cehă, Ungaria, Slovacia și Estonia). În unele cazuri condițiile geografice extreme sînt adesea de o importanță covârșitoare (Rusia), pe cînd în alte țări diferențele regionale sînt mult mai moderate (Polonia și România). Posibilitatea aderării la UE reprezintă unul din stimulentele principale pentru țările Europei Centrale și de Est pentru a lua foarte în serios PPDR. Dacă țările respective reușesc să convingă UE că sînt pe calea cea "dreaptă", ele se pot alege în consecință cu finanțări importante din partea UE menite să le ajute să aplice cît mai efectiv PPDR.

(Textul de față reprezintă traducerea și adaptarea unor fragmente din lucrarea *Regional Policy Goes East. Volumul Essays On Trends And Lessons Learned For Regional Development Policy In Central And Eastern Europe*, Editura Institutului Est-Vest, 1999. Toate drepturile aparțin editorilor. Traducere de Gabriel Mumjiev.)

Institutul Urban (Urban Institute) este o organizație non-profit, neafiliată politic, care activează în domeniul economiei și politicilor sociale și a fost înregistrată de către Congresul SUA în 1968. În prezent, institutul desfășoară proiecte de cercetare și asistență tehnică în SUA și alte 20 de țări. Recent, el și-a deschis un birou în Moldova pentru a aplica *Proiectul de reformă a administrației publice locale* (LGPR), finanțat de USAID. Partenerii institutului în cadrul acestui proiect sînt *Barents Group*, Institutul pentru administrație publică din New York și Grupul de resurse pentru cursuri de instruire (Training Resources Group).

Misiunea institutului este de a contribui la regîndirea problemelor sociale și a eforturilor de soluționare a acestora, îmbunătățirea procesului de luare a deciziilor la nivel guvernamental și a modului de aplicare a hotărîrilor și de a spori conștientizarea opțiunilor sociale (public choices) de primă importanță de către cetățeni. În activitățile de cercetare accentul se pune pe aplicarea practică și popularizarea a ceea ce s-a făcut în cadrul proiectului. Cercetările și expertiza sînt efectuate de către experți străini și locali, precum și de un număr de consultanți consacrați. Institutul este finanțat de agenții guvernamentale, corporații și alți donatori.

Obiectivul strategic al Institutului și partenerilor săi din proiectul LGPR este de a spori eficiența, receptivitatea și răspunderea autorităților publice locale. Acest obiectiv va fi realizat prin trei tipuri de activități:

- descentralizare fiscală;
- administrare mai bună a serviciilor publice locale;
- participarea civică mai activă

și trei sarcini ale proiectului care vizează:

- reforma legislativă;
- sporirea eficienței;
- derularea proiectelor pilot.

Acestea din urmă au scopul de a crea modele de guvernare eficientă care vor putea fi popularizate printre autoritățile publice locale din toată Moldova.

Partenerii institutului îi complimentează eforturile. *Barents Group*, o unitate a *KPMG Consulting*, reprezintă una din companiile de frunte ce oferă consultanță în domeniul economic și cel al reformei sectorului public, precum și servicii în sectorul financiar. În Moldova *Barents Group* desfășoară proiecte de reformă fiscală, studii legislative, de supraveghere bancară și contabilitate internațională, finanțate de USAID.

Institutul pentru administrație publică din New York are o experiență de circa jumătate de secol de cercetări în domeniul serviciilor publice locale. El și-a extins activitățile în alte țări pentru a contribui global la eficientizarea mecanismelor de autoguvernare locală și crearea instituțiilor de administrație publică într-o serie de țări. *Training Resources Group* este o companie de consultanță de prima mîna, angajată pe plan internațional în dezvoltarea administrativă și instituțională.

Institutul Urban și partenerii săi au următoare adresă în Moldova:

Str. 31 august nr. 82, etaj 4, MD 2012, Chișinău

Tel.: 23 47 22, 23 47 32, 23 47 34 **Fax:** 23 47 01

E-Mail: tabor@lgrp.moldline.net; [http:// www.urban.org](http://www.urban.org)

LEGEA CU PRIVIRE LA FUNDAȚII

Natalia Bourjaily și Caroline Newman

(continuare din vol.6, nr. 4 (31) 2000)

Drepturi, responsabilități și condiții de activitate

Activități economice. Legea moldovenească cu privire la fundații (LF) stipulează drepturile fundațiilor. Pe lângă alte drepturi legea permite fundațiilor să desfășoare activități economice care sînt importante pentru vitalitatea lor. De asemenea, LF stabilește distincția dintre activități statutare și auxiliare ceea ce se practică în numeroase țări. Faptul că problemele de impozitare sînt abordate în legislația fiscală contribuie la impunerea unui regim de impozitare diferențiat pentru asemenea activități. Potrivit legii moldovenești o fundație poate să se implice direct în desfășurarea unor activități economice statutare și trebuie să creeze o filială în scopul desfășurării unor activități economice auxiliare. Condiția de a crea o filială pentru a putea să desfășoare activități economice auxiliare simplifică semnificativ contabilitatea în cazul regimurilor diferențiate de impozitare. În practică este adesea dificil să distingi activitățile economice statutare de cele auxiliare.

Dările de seamă. LF stipulează că fundațiile trebuie să prezinte anual rapoarte/dări de seamă către Ministerul Justiției. Atunci cînd o fundație nu-și prezintă rapoartele anuale pe o perioadă de doi ani, ea va fi eliminată din registru și desființată. Prezentarea dărilor de seamă către autoritatea supraveghetoare este esențială pentru asigurarea responsabilității și transparenței fundațiilor, în special ale fundațiilor de utilitate publică care se bucură de facilități fiscale. Cu toate acestea, condiția de prezentare a rapoartelor trebuie să rămîna simplă și să nu distragă fundațiile de la desfășurarea activităților economice. Cînd o fundație nu reușește să prezinte dările de seamă, se recomandă ca să i se permită să corecteze această încălcare a legii. Ea trebuie avertizată de cîteva ori înainte de a i se impune sancțiuni.

Organele de conducere

Consiliul de directori. Organul de conducere al fundației este consiliul

de directori creat în conformitate cu statutul. Acest consiliu poate fi ales sau numit. El stabilește politicile organizației și exercită funcțiile de supraveghere și control al finanțelor, operațiunilor și activităților organizației. În cazul organizațiilor unde cali-

Alberto Ruggieri

tatea de membru este obligatorie comitetul de directori este ales de către adunarea generală. Cu toate acestea, asociațiilor nu li se cere întotdeauna să includă un comitet de directori în organele lor de conducere. Așa stau lucrurile în cazul Paraguayului și Ecuadorului unde coordonatorii de program își prezintă dările de seamă direct adunării generale. Pe de altă parte, singurul organ de conducere al fundației este un consiliu de directori numit. Fondatorii fundației numesc primul consiliu de directori.

Conflictul de interese. Legea cuprinde cîteva prevederi ce contribuie la soluționarea problemei conflictului de interese. În primul rînd, legea stipulează că "Membri ai consiliului fundației și ai altor organe ale acesteia nu pot fi membrii Guvernului și funcționarii publici în obligațiile de serviciu ale cărora intră promovarea politicii de stat în domeniile prioritare ale fundației conform statutului acesteia." În al doilea rînd, "În cazul în care la ședința consiliului fundației

se examinează o problemă legată de un interes patrimonial sau de altă natură al vreunui membru al consiliului fundației sau al rudelor de gradele I-III ale acestuia, membrul respectiv al consiliului nu va participa la vot..." și legislația respectivă din Danemarca, Grecia și Finlanda include asemenea prevederi.

Adesea, prevederile legate de conflictul de interese sînt aceleași pentru sectorul de afaceri și cel non-profit. Este deosebit de important să se abordeze probleme privitoare la conflictul de interese din cadrul fundațiilor dat fiind că ele nu dispun de o adunare de membri care să supravegheze conducătorii organizației ca în cazul asociațiilor obștești. Mai mult, conducătorii respectivi sînt împuterniciți să administreze și distribuie proprietatea organizației. Prevederile privind conflictul de interese ar putea preîntîmpina fraudele și abuzul de putere.

Compensațiile. Directorii fundațiilor moldovenești nu pot primi compensații cu excepția cheltuielilor justificate legate de responsabilitățile lor în cadrul fundațiilor. Într-adevăr, practica obișnuită este că membrii consiliului de directori activează pe bază de voluntariat. Directorii nu trebuie să considere fundațiile drept o sursă de profit personal. Ei nu-și pot aroga salarii sau alte compensații pentru ei înșiși cu excepția compensațiilor menite să acopere cheltuielile necesare și justificate. A fi membru al consiliului nu reprezintă adesea o activitate primordială pentru directori. Este primit ca pe lângă locul său de muncă unde este remunerat în mod regulat, o persoană să activeze în cadrul consiliilor cîtorva fundații. De asemenea, această prevedere ajută să atragă oameni care sînt cu adevărat interesați să atingă scopurile statutare ale fundației. Legile unor țări autorizează pentru membrii consiliilor de directori doar o compensație simbolică. De exemplu, în Franța directorii pot fi retribuiți cu nu mai mult de 3/4 din salariul minim oficial. În Danemarca, maximul posibil la care poate ajunge o compensație este stabilit de către o autoritate publică.

Supravegherea contabilității și transparenței fundațiilor efectuată de către instituțiile de guvernământ

Efectuarea supravegherii de către o autoritate de supraveghere.

Fundațiile moldovenești sînt supravegheate de către instituțiile de guvernământ. Ministerul de Justiție verifică dacă activitățile fundațiilor sînt în concordanță cu statutul lor, iar autoritățile fiscale verifică operațiunile financiare ale fundațiilor. Este o practică obișnuită ca activitățile fundațiilor să fie reglementate de către legislație mai strict decît cele ale asociațiilor obștești. Într-adevăr, chiar dacă se spune adesea că organizațiile unde calitatea de membru este obligatorie sînt monitorizate adecvat de către membrii lor și de aceea nu este nevoie ca ele să prezinte rapoarte, supravegherea de către o instanță superioară de guvernământ este oricum necesară și în special în cazul fundațiilor. Este important ca să se stabilească un control rezonabil asupra fundațiilor și să se asigure că proprietatea și capitalul lor inițial sînt folosite în scopuri statutare. Cu toate acestea, controlul nu trebuie să se implice în activitățile de zi cu zi ale fundației. Controlul ce nu este necesar nu numai că este împovărător și sfîrșenitor pentru fundații, dar mai devine costisitor și împovărător chiar pentru instituțiile de guvernământ care realizează controlul. Cerințele legate de prezentarea rapoartelor și dărilor de seamă trebuiesc simplificate pentru acele fundații care nu desfășoară activități de interes public semnificative și de aceea se bucură de mai puține facilități fiscale. Autoritatea fiscală trebuie să se limiteze la examinarea acelor aspecte care se referă direct la impunerea fundațiilor.

Supravegherea efectuată de către public. Publicul este o altă sursă importantă de supraveghere a fundațiilor. De fapt, acest tip de supraveghere este cel mai eficient. De exemplu, în SUA Serviciul Intern de Venituri (Internal Revenue Service) adesea desfășoară activități de audit bazate pe apeluri venite din partea publicului și informației difuzate prin intermediul mass media. Este o bună practică atunci cînd organizațiile pun la dispoziția publicului propriile dări de seamă și rapoarte. Potrivit LF, fundațiile moldovenești trebuie să asigure

accesul la dările lor de seamă oricărei persoane interesate să le consulte. Reglementările de rigoare urmează a fi stabilite de către fundație care, pe de o parte, lărgeste accesul liber al publicului, iar pe de alta, nu permite imixtiunile în activitatea de zi cu zi a fundației.

Auditul. De asemenea, LF stipulează că organul de supraveghere - o comisie de revizie sau auditori - trebuie să fie numit de către consiliul de directori. Acest organ urmează să supravegheze și controleze contabilitatea și rapoartele financiare ale fundației. Realizarea unui audit independent este o practică bună. Pe cînd o asemenea condiție poate fi prea împovărătoare pentru fundațiile mici, un astfel de audit este adesea obligatoriu în cadrul fundațiilor mari. Este recomandabil ca un astfel de audit intern să nu fie obligatoriu pentru fundațiile moldovenești mici.

Lichidare, dizolvare și încetare a activității

Lichidare. LF oferă fundațiilor două modalități de a-și înceta activitățile: fie de bună voie, fie în mod forțat. Legea stipulează că o lichidare voluntară poate fi îndeplinită de către fondator după cum este stabilit în statut, de exemplu, cînd fundația este creată pentru o perioadă anume, sau cînd este imposibil sau nerațional să atingi scopurile fundației. O dizolvare obligatorie trebuie să constituie rezultatul unei hotărîri judecătorești la cerea Ministerului de Justiție. O astfel de acțiune trebuie să fie luată în considerație doar în cazuri excepționale cînd fundațiile au comis niște încălcări grave ale legii. Acest principiu este respectat și în LF. Comisia de lichidare numită va lua toate măsurile ca toate cele datorate să fie rambursate creditorilor. Aceasta este o prevedere bună, întrucît nici un transfer de proprietate nu poate avea loc atît timp cît creditorii nu au primit compensațiile de rigoare. Drepturile creditorilor sînt asigurate eficient de către LF. Cu toate acestea, prevederile respective se referă la toate persoanele juridice care urmează să fie lichidate. De aceea, această problemă urmează a fi abordată în Codul civil.

Distribuirea proprietății în cadrul procesului de lichidare. În cele din urmă, se obișnuiește ca în

legislația națională să existe prevederi ce stipulează faptul ca proprietatea unei fundații de utilitate publică să fie transferată doar unei organizații care urmărește scopuri similare, sau statului, dacă o asemenea organizație nu poate fi identificată. Aceasta este foarte important, pentru că astfel se urmărește îndeplinirea voinței fondatorilor și se evită situația în care proprietatea unei fundații de utilitate publică poate fi dată fondatorilor, angajaților sau directorilor fundației, în special proprietatea unei fundații care are dreptul să primească fonduri de la stat. LF oferă o astfel de garanție, cerînd ca proprietatea să fie transferată în conformitate cu statutul sau, dacă statutul nu oferă clauze relevante în acest sens, către o fundație cu scopuri similare. Un asemenea transfer obligatoriu nu este potrivit în cazul fundațiilor particulare. Legislația curentă va trebui perfecționată în continuare pentru a se elabora mecanismele potrivite de lichidare a fundațiilor particulare.

După cum ne demonstrează acest articol, LF este în concordanță cu practica internațională. Toate prevederile esențiale de apărare a drepturilor fundațiilor, precum și prevederile legate de preîntîmpinarea abuzurilor îndreptate împotriva lor, au fost incluse în legea respectivă. LF contribuie la dezvoltarea activităților de caritate și respectiv la dezvoltarea socială din Moldova. Cu toate acestea, pentru a face legea mai eficientă în acest sens, este necesar să se adopte reglementări suplimentare. De exemplu, este necesar să se determine tipurile diferite de fundații ce pot fi înființate. Codul civil care se află în proces de elaborare urmează să fie în concordanță cu legislația curentă. În cele din urmă, tratamentul fiscal al ONG-urilor va trebui revizuit pentru a-l armoniza cu practicile internaționale.

(Textul de față reprezintă fragmente din lucrarea *The Law on Foundations* care a fost publicată integral în revista *The International Journal of Non-for-Profit*, vol. 2, nr. 4. Textul integral în limba engleză al acestei lucrări poate fi găsit pe pagina de Internet www.ICNL.org Toate drepturile aparțin Centrului internațional pentru legislație non-profit (Center for Not-for-Profit Law, Washington, USA. Traducere de Gabriel Mumjiev.)

STATUTUL DE UTILITATE PUBLICĂ AL ORGANIZAȚIILOR NECOMERCIALE DIN MOLDOVA

Ina Gutium

În categoria organizațiilor necomerciale un loc deosebit îl ocupă organizațiile ale căror obiective țin de soluționarea unor probleme de o importanță vitală pentru întreaga societate. De aceea, este în interesul statului să asigure un cadru favorabil pentru crearea și activitatea lor. Acest obiectiv poate fi realizat dacă organizațiile necomerciale vor obține (în cazul în care merită) statutul de utilitate publică. Deși Moldova deține pionieratul între țările din regiune și Comisia de certificare a fost creată în 1997, ea continuă să se confrunte cu insuficiența reglementărilor juridice privind noțiunea respectivă. Acest fapt a determinat Fundația Internațională pentru Sisteme Electorale (IFES-Moldova) și Comisia de certificare să formeze un grup de lucru pentru efectuarea studiului *Statutul de utilitate publică a organizațiilor necomerciale din Moldova*. Grupul de lucru și-a propus drept scop elaborarea recomandărilor privind perfecționarea cadrului juridic în domeniul activității organizațiilor necomerciale de utilitate publică și a recomandărilor ce țin nemijlocit de activitatea Comisiei de certificare.

Studiul cuprinde următoarele capitole: *Democrația participativă; Participarea cetățenilor la luarea deciziilor*

în Moldova: legislație și practică; Sectorul III din Moldova; Legislația cu privire la organizațiile necomerciale; Sistemul de impozitare a organizațiilor necomerciale; Organizațiile de utilitate publică din Moldova; Transparența, evidența și controlul activității organizațiilor necomerciale și Recomandările, elaborate de membrii grupului respectiv de lucru.

Mișcarea organizațiilor neguvernamentale se relansează în Moldova începând cu anul 1989, odată cu schimbările politice, economice și sociale care au avut loc în țară și cu adoptarea cadrului juridic ce a permis crearea acestor organizații. Acesta din urmă este menit să asigure realizarea dreptului cetățenilor la asociere în organizații necomerciale (sub mai multe forme sau categorii: asociații obștești, fundații, instituții private, syndicate, organizații patronale, asociații de economii și împrumut, partide politice, asociații religioase și alte categorii de asociații create după principiul non-profit și asocierii benevole).

Trebuie de menționat că la capitolul legislație ce reglementează sectorul asociativ Republica Moldova este cu mult înaintea țărilor vecine. Constituția Republicii Moldova reglementează

dreptul la asociere într-un sens mai îngust, consfințind dreptul la asociere al cetățenilor doar în partide politice și syndicate. Dreptul la asociere este prevăzut în tratatele și pactele internaționale la care Moldova a aderat și care fac parte din legislația țării. Unul din primele acte normative care a permis crearea și activitatea organizațiilor necomerciale în Moldova a fost Decretul Președintelui Sovietului Suprem al R.S.S.M din 25 august 1989 nr. 3459-XI "cu privire la modul provizoriu de înregistrare a asociațiilor obștești ale cetățenilor în R.S.S.M" cu modificările ulterioare din 15 februarie 1991. La 8 septembrie 1992, guvernul adoptă hotărârea nr. 593 prin care se aprobă Regulamentul cu privire la asociațiile obștești. Acest act normativ a fost în vigoare pînă la 23 ianuarie 1997 cînd Parlamentul a adoptat Legea cu privire la asociațiile obștești. În 1999, cadrul juridic al organizațiilor neguvernamentale necomerciale a fost completat cu un alt act normativ - *Legea cu privire la fundații*. Proiectul Legii cu privire la organizațiile necomerciale recent finalizat va încheia setul legilor ce reglementează sectorul asociativ comercial.

Un bun indiciu al dezvoltării legislației necomerciale poate fi considerat existența unui mecanism clar de deosebire a organizațiilor obștești care servesc interesul obștesc de cele care urmăresc beneficiul mutual. Statul recunoaște și susține organizațiile de utilitate publică prin oferirea de facilități fiscale și de altă natură. Motivul pentru această susținere este foarte clar: organizațiile de utilitate publică ajută statul la rezolvarea problemelor sociale, astfel economisind resursele financiare și umane ale statului, și oferă servicii mai calitative și mai ieftine. Din păcate, însă, procedura de certificare este prost reglementată în legislația curentă ceea ce a dus la diminuarea importanței statutului de utilitate publică și a redus certificarea la o procedură formală. Pentru a înlătura aceste lacune grupul de lucru a elaborat două capitole și anume: *Utilitatea publică și transparență, evidență și control*, iar dat fiind faptul că în paralel se lucra la proiectul legii cu privire la organizații necomerciale

De la stînga la dreapta: Ilia Trombițchi, Ina Gutium, Natalia Izdebschi, Stanislav Pavlovski și Boris Șteinman, membri ai grupului de lucru

ciale, ele au fost incluse în cele din urmă în el. Criteriile folosite actualmente de Comisia de certificare și anume: neparticiparea afiș a asociației, cât și a persoanelor juridice înființate de aceasta la susținerea partidelor politice, raportul de activitate, avizul Inspectoratului fiscal cum că organizația nu are datorii față de stat și 6 luni de la înregistrare, nu permit selectarea reală a organizațiilor ce urmăresc beneficiul public. Acest aspect a fost îmbunătățit în capitolul menționat mai sus și anume au fost definite domeniile de activități considerate de utilitate publică și criterii clare. Cât privește criteriile, la elaborarea lor s-a ținut cont de recomandările Centrului pentru legislație non-profit (ICNL), legislația Ungariei, Poloniei, Olandei și Marii Britanii în acest domeniu. În consecință, grupul de lucru a definit următoarele criterii pentru organizația necomercială care face parte din categoria de organizație de utilitate publică:

- a) este înregistrată în calitate de asociație obștească, fundație sau instituție privată;
- b) activează de cel puțin jumătate de an;
- c) domeniile de activitate corespund prevederilor articolului 63 din proiectul respectiv de lege;
- d) organizația respectă prevederile cu privire la:
 - nedistribuirea proprietății sau venitului între membrii și fondatorii organizației, inclusiv în cazurile de reorganizare și lichidare, și folosirii acestora exclusiv în scopuri statutare;
 - nesprijinirea vreunui partid politic, bloc electoral sau candidat la vreo funcție din organele autorităților publice și neutilizarea venitului sau a activelor sale pentru finanțarea acestora;
- e) organul ei de conducere întrunește condițiile prevăzute la articolul 74 din proiectul respectiv de lege;
- f) nu admite conflictul de interese;
- g) remunerarea membrilor organelor și angajaților, precum și cheltuielile administrative, sînt rezonabile;
- h) Comisia de certificare a recunoscut acest statut.

După cum se vede și domeniul de activitate al organizației joacă un rol important în determinarea statutului de utilitate publică, fiind un criteriu pe care organizația trebuie să-l satisfacă. Lista activităților de utilitate publică prevăzute de lege nu este închisă, nevoile socie-

tății se pot schimba oricînd și de aceea este la discreția Comisiei de certificare să recunoască și alte activități ca fiind de utilitate publică. O altă inovație este că a fost definitivat statutul și atribuțiile Comisiei de certificare. Se prevede crearea secretariatului care va asigura activitatea Comisiei.

Cît privește cel de-al doilea capitol elaborat de grupul de lucru, el se referă la necesitatea monitorizării periodice a activității organizațiilor necomerciale cu scopul verificării dacă această activitate corespunde cerințelor legii, statutului și angajamentelor asumate. Articolul 42 "Controlul asupra activității asociațiilor obștești" din Legea cu privire la asociații obștești descrie doar în cîteva rînduri necesitatea efectuării acestui control, obligația respectivă revenind organului de înregistrare, organelor financiare și fiscale. Aceste prevederi nu sînt suficiente și poartă un caracter declarativ. În lege sînt omise două elemente esențiale - obligativitatea ținerii evidenței patrimoniului, resurselor financiare, activității desfășurate, precum și mecanismul de control intern.

Toate aceste neajunsuri au fost înlăturate în capitolul sus menționat. În special organizațiile necomerciale sînt obligate să țină evidența contabilă și statistică a activităților sale. Deoarece organizațiile de utilitate publică sînt într-o oarecare măsură susținute de stat, cerințele față de ele trebuie să fie mai ridicate. Astfel, ele sînt obligate să publice rapoartele anuale ce urmează să conțină: proiectele și activitățile desfășurate; valoarea mijloacelor financiare și/sau materialelor obținute și folosite pe parcursul anului financiar în vederea atingerii scopurilor statutare; categoriile de beneficiari; mijloacele utilizate pentru acoperirea cheltuielilor administrative, inclusiv valoarea salariilor și numărul angajaților. Capitolul respectiv mai prevede și drepturile organului de control, avertizarea organizației și procedura de suspendare a activității.

Finalul studiului cuprinde recomandările elaborate de grupul de lucru privitoare la modul în care poate fi creat un cadru favorabil pentru funcționarea organizațiilor necomerciale de utilitate publică. Se recomandă următoarele:

- 1) adoptarea Legii cu privire la organizațiile necomerciale;
- 2) promovarea organizațiilor de utilitate publică;
- 3) crearea unor structuri organizatorice în cadrul Parlamentului, Preșe-

dinției, Guvernului, autorităților administrației publice centrale și locale, care să fie responsabile de relațiile cu organizațiile necomerciale;

4) crearea unui mecanism permanent de informare a organizațiilor internaționale donatoare cu privire la organizațiile de utilitate publică;

5) crearea Departamentului organizațiilor necomerciale pe lângă Ministerul Justiției;

6) asigurarea activității Comisiei de certificare prin a-i acorda un sediu, echipamentul tehnic necesar, alocarea mijloacelor financiare. Crearea secretariatului Comisiei de certificare, asigurarea ei cu personal și perfectarea cadrului juridic ce reglementează activitatea comisiei și secretariatului ei;

7) crearea grupurilor de experți pe lângă Comisia de certificare;

8) popularizarea experienței Comisiei de certificare din Moldova în țările din regiune;

9) transpunerea în viață a principiului tratării echitabile a organizațiilor necomerciale prin revizuirea deciziilor care acordă facilități individuale ce contravin legislației în vigoare;

10) autoritățile publice locale, organizațiile și instituțiile de stat să acorde organizațiilor necomerciale de utilitate publică servicii și resurse în condiții avantajoase (arendă, servicii comunale etc.);

11) crearea unui mecanism prin care sectorul de afaceri să poată susține organizațiile necomerciale de utilitate publică. În acest context poate fi propus mecanismul de transferare a unei părți din impozitul pe venit calculat pentru plată în buget, sau micșorarea sumei impozitului spre plată la buget cu 1 procent din suma transferată organizațiilor necomerciale prevăzute la articolul 52;

12) elaborarea unor standarde speciale de contabilitate pentru organizațiile necomerciale, precum și a regulilor de îndeplinire și prezentare a dărilor de seamă financiare;

13) scutirea organizațiilor necomerciale de TVA prin modificarea articolului 103 din Codul fiscal.

SONDAJ DE OPINIE PENTRU PRIMARI

Margareta Mămăligă

MOTTO: Informația este moneda de schimb a democrației – Thomas Jefferson

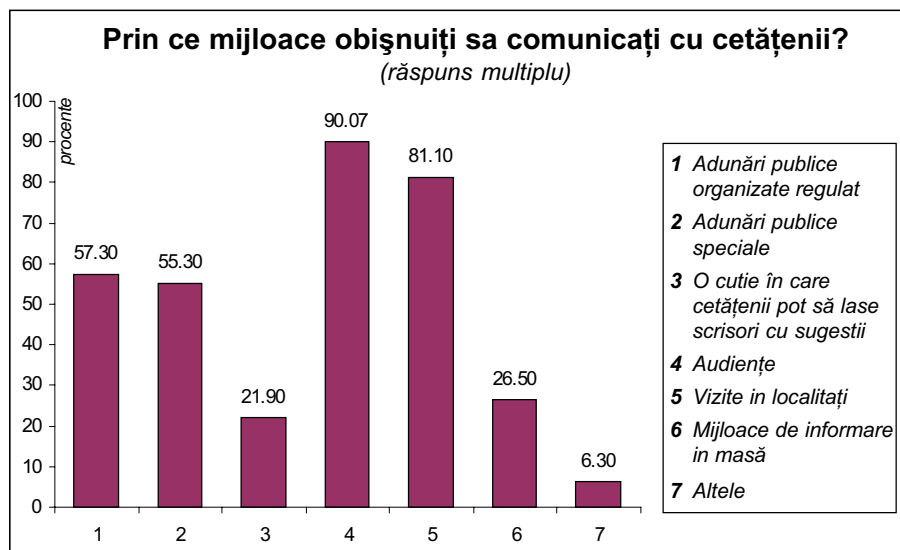
În lunile august – septembrie ale anului curent, IFES-Moldova a distribuit primarilor din Moldova un chestionar al cărui scop a fost de a afla nivelul de informare și modalitățile de comunicare ale primarilor. Rezultatele chestionării, deloc surprinzătoare, au confirmat o stare de fapt bine cunoscută – doar 19,9% din primarii respondenți au răspuns că sînt bine informați despre problemele administrației publice locale (APL), 70,9% se consideră mai mult sau mai puțin informați, iar 7,6% cred că sînt puțin informați. Distribuția răspunsurilor a fost, însă, alta atunci cînd primarii au fost întrebați dacă informația de care dispun le este suficientă pentru exercitarea îndatoririlor de primari. Doar 10,9% au spus că ea este în mod sigur suficientă,

exprimat certitudinea că o ediție anuală actualizată a *Ghidului funcționarului public* - un compendiu legislativ publicat recent de Fundația IFES-Moldova și Liga pentru apărarea drepturilor omului (LADO-Moldova), ar fi un instrument de lucru util pentru primarii moldoveni. Între timp, în lipsa unor mijloace oficiale de informare, primarii se informează, comunicînd cu alți colegi primari săptămînal sau lunar în cadrul unor întâlniri particulare, la telefon, la adunări organizate de administrația centrală sau cea județeană, sau la reuniunile asociațiilor de primari. În condițiile în care circa 70% din primarii aleși în mai 1999 se află la primul mandat, pe lîngă problemele de ordin economic și financiar, de cele mai dese ori primarii discută unii cu alții cazuri concrete de

49% au confirmat participarea *de facto* la activitățile acestora. Cu toate acestea, primarii consideră că rolul asociațiilor profesionale este de a proteja drepturile primarilor, intermedia participarea primarilor la procesul legislativ, consolida corpul de primari și, nu în ultimul rînd, facilita fluxul de informație. De la aceleași asociații care, în opinia primarilor, trebuie constituite mai degrabă conform principiului profesional (71,5%) decît celui teritorial (24,2%) sau partinic (2,6%), primarii, mai ales cei aflați la primul mandat, așteaptă să fie instruiți. Așteptările primarilor moldoveni față de forurile profesionale se încadrează, de altfel, perfect în genul de sarcini și activități asumate de asociațiile aleșilor locali din alte țări din Europa Centrală și de Est, cum ar fi Letonia unde acestea reprezintă autoritățile locale în negocierea cu Cabinetul de miniștri a politicii publice vis-à-vis de autoritățile locale.

Revelația chestionarului a fost deschiderea manifestată de primari pentru dezvoltarea sectorului privat la nivelul localităților și, în special, stabilirea unor relații de parteneriat cu organizațiile neguvernamentale. Între vorbe și fapte există, însă, o cale lungă, cu atît mai mult cu cît ONG-urile sînt percepute mai degrabă ca niște posibilități de a atrage finanțări din exterior și mai puțin ca niște parteneri reali care ar fi implicați efectiv în procesul decizional local, sau care ar putea fi subcontractați pentru furnizarea unor servicii locale. Tot ONG-urile, recunoscute pentru capacitatea lor de mobilizare a comunităților locale, ar putea fi utilizate ca niște centre de gestionare a informației – de la primar spre comunitate și invers, în special prin canale neoficiale care deseori s-au dovedit mai eficiente.

Nivelul de informare se reflectă în calitatea deciziilor și acțiunilor. Un primar informat este un primar puternic care rezolvă mai ușor problemele actuale și le anticipează pe cele viitoare. Informația îl poate ajuta să se emancipeze de practicile și mentalitatea veche, în special de inerția subordonării autorităților de alt nivel cu care el nu poate decît să coopereze. Este adevărat că la nivel local accesul la informația publică este extrem de limitat. În aceste circumstanțe, efortul individual și inițiativa este ceea ce le recomandăm primarilor în primul rînd. De altfel, necesitatea lor este dictată de natura însăși a democrației pe care noi toți ne-am angajat să o edificăm.

54,3% - mai mult sau mai puțin suficientă și 34,8% au indicat că nu dispun de informație suficientă pentru a-și exercita atribuțiile de serviciu. Se pare că sursele de informare ale primarilor sînt variate - printre cele principale ar fi publicațiile oficiale, emisiunile TV și radio, publicațiile din presa națională și publicațiile locale, toate acestea fiind niște mijloace de comunicare în masă. Ele se referă doar în mod tangențial la problemele auto-guvernării publice locale și oferă puțină informație specializată despre problemele de APL. Astfel se explică și faptul că 91,4% din primarii respondenți au sprijinit ideea editării unei publicații periodice specializate, iar 69,9% și-au

soluționare a problemelor, realizînd astfel un schimb de experiență. Diseminarea experienței ar fi unul din obiectivele principale ale unei publicații specializate și, în opinia a 81,5% din primarii respondenți, sarcina de bază a asociațiilor de primari. Într-adevăr, în condițiile actuale, primarii sînt deseori nevoiți să recurgă la soluții mai puțin ortodoxe, chiar originale, de soluționare a problemelor locale, soluții care ar putea fi aplicate cu același succes și în alte localități. Popularizarea unor astfel de soluții ar avea, fără îndoială, efectul contaminării. Dacă e să revenim la asociațiile de primari, 70% din respondenți au indicat că sînt membri ai unei asociații de primari dar numai

- În luna octombrie a fost publicat studiul "Statutul de utilitate publică a organizațiilor necomerciale din Moldova", elaborat de grupul comun de lucru al IFES-Moldova și Comisiei de certificare de pe lângă Ministerul de Justiție. Studiul respectiv trece în revistă evoluția sectorului asociativ în lume și în Moldova, legislația ce reglementează activitatea organizațiilor necomerciale și impozitarea acestora, statutul de utilitate publică a organizațiilor necomerciale, precum și transparența, evidența și controlul activității lor.

ANUNȚ

IFES-Moldova împreună cu Comisia de certificare de pe lângă Ministerul Justiției va organiza un ciclu de seminarii de instruire pentru asociațiile obștești și fundațiile din Moldova care doresc să obțină statutul de utilitate publică. Organizațiile interesate să participe la aceste seminarii, precum și cele care doresc să obțină studiul menționat mai sus, pot contacta IFES-Moldova la:

Tel: 733255, fax: 731477, e-mail: ina@ifes.md

Adresa: str. George Meniuc 3, MD-2009, Chișinău

(în atenția Coordonatorului de programe ONG, Ina Gutium).

- În ziua de 21 septembrie, IFES-Moldova și LADOM au organizat împreună un curs de instruire pentru zece observatori locali. Aceștia urmau să observe, la cererea Comisiei Electorale Centrale, câteva referendumuri de rechemare a primarilor programate pentru luna octombrie. Dat fiind că participanții la cursul de instruire aveau deja o anumită experiență în ceea ce privește observarea alegerilor, o atenție specială s-a acordat modificărilor recente operate în Codul electoral, noului formular de observare și procedurilor de raportare a celor observate.
- ✓ În ziua de 22 septembrie, IFES-Moldova a lansat propria sa pagină de Internet. Ea conține informații despre activitățile trecute și curente ale IFES-Moldova, programele sale, rezultatele alegerilor care s-au desfășurat în Moldova din 1995 încoace, materialele publicate în buletinul informativ "Vocea Civică" etc. Adresa paginii este www.ifes.md
- Începând cu 28 septembrie, postul de radio "Antena C" al municipiului Chișinău difuzează o nouă serie de emisiuni din ciclul "Vocea Civică", realizat în comun de către Liga pentru apărarea drepturilor omului (LADOM) și IFES-Moldova. Cei interesați de respectarea drepturilor omului în Moldova, problemele reformei administrației publice, rolul și statutul funcționarului public, activitățile desfășurate de către organizațiile neguvernamentale locale și străine, presa independentă etc., pot audia aceste emisiuni în zilele de marți și joi la ora 17:35, pînă la 29 decembrie a.c..
- În perioada septembrie-octombrie, IFES-Moldova și asociația obștească "Stelele Europei" au organizat împreună zece ședințe în cadrul programului comun "Școala Electorală". La ele au participat tineri lideri politici din partea diferitor partide politice. Tematica ședințelor s-a referit la tipologia liderilor politici.
- În zilele de 15, 19 și 29 septembrie, IFES-Moldova și Direcția Juridică a Parlamentului au organizat trei mese rotunde în cadrul cărora s-au discutat diferite prevederi ale Codului electoral și legislației care reglementează activitatea administrației publice locale.
- În ziua de 15 octombrie, o echipă mobilă de observatori locali și internaționali a IFES-Moldova a observat un nou tur de alegeri pentru funcția de primar în comunele Molești (județul Chișinău) și Cărpineni (județul Lăpușna). Raportul de observare cu privire la aceste alegeri și rezultatele lor pot fi găsite pe pagina de Internet a IFES-Moldova (www.ifes.md).

Aspect de la alegerile pentru funcția de primar din comuna Cărpineni, 15 octombrie a.c.

LIGA NAȚIONALĂ A ASOCIAȚIILOR DE PRIMARI DIN REPUBLICA MOLDOVA

Vocea Civică

Volumul 6, Nr.5 (32) Septembrie-Octombrie 2000

*Ideea acestei publicații îi aparține
lui Dorin Tudoran*

Editor

IFES-Moldova
Str. George Meniuc, nr. 3
MD2009 Chișinău, Moldova
Tel.: 733255, tel./fax: 731477

E-mail: office@ifes.md

http://www.ifes.md

IFES-Moldova

Director

Charles Lasham

Coordonator principal
de programe

Igor Boțan

Coordonator
financiar-administrativ

Vladimir Gurin

Coordonator Centrul
de resurse

Tamara Chitoroagă

Coordonatori de programe:

Gabriel Mumjiev

Ina Gutium

Margareta Mămăligă

Programul IFES în Moldova este
finanțat de Agenția Statelor Unite
pentru Dezvoltare Internațională,
USAID

Liga națională a asociațiilor de primari din Republica Moldova (LNAPM) este o asociație obștească neguvernamentală, non-profit și neafiliată politic, constituită în luna februarie a anului 2000. În prezent, membrii ligii sînt asociațiile județene de primari din șase județe: Soroca, Bălți, Ungheni, Chișinău, Orhei și Cahul.

Crearea ligii a fost dictată de necesitatea coordonării activității asociațiilor județene de primari în vederea îmbunătățirii cadrului juridic actual privind administrația publică locală, edificării unei autonomii locale reale și protejării efective a drepturilor primarilor în calitatea lor de aleși locali.

Misiunea ligii este de a consolida exercitarea autonomiei locale și descentralizarea administrativă prin reprezentarea oficială și permanentă a intereselor aleșilor locali și, implicit, a colectivităților locale, în raport cu autoritățile publice centrale și județene, precum și cu instituțiile europene.

Principiile de bază ale activității LNAPM:

- asocierea benevolă a asociațiilor de primari;
- autonomia administrativă a asociațiilor județene de primari membre ale LNAPM;
- promovarea autonomiei locale și solidarității comunale;
- transparența activității și deschiderea pentru cooperare;
- legalitatea ca principiu de bază al afirmării democrației locale.

Scopuri și obiective:

- coordonarea strategiilor comune ale asociațiilor județene de primari la nivel național;
- acordarea sprijinului logistic și informațional către asociațiile județene de primari și impulsionearea schimbului de idei, cunoștințe, tehnici de administrare și experiență între acestea;
- formarea și perfecționarea profesională a aleșilor locali și a funcționarilor publici din administrația publică locală;
- protejarea drepturilor și intereselor legitime ale primarilor;
- inițierea unor forme eficiente de implicare a aleșilor locali în procesul de elaborare și îmbunătățire a cadrului juridic privind administrația publică locală;
- promovarea intereselor economice, politice și sociale ale comunităților locale;
- afilierea la organizații similare din țară și străinătate și stabilirea unor relații de cooperare cu acestea.

În prezent, liga participă la proiectul *Reforma autorităților publice locale*, desfășurat de *Urban Institute* și *Barents Group*, și finanțat de Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID).

Președinte: Vasile Balan, primarul comunei Teleșeu, județul Orhei.

Adresă secretariat: Chișinău, MD2004, bd. Ștefan cel Mare, 119, ap. 14

Tel.: 240908, tel./fax: 247540, email: forum@moldova.md

Opiniile exprimate în articolele publicate aparțin autorilor și nu reprezintă, în mod necesar, și punctul de vedere al Vocii Civice. Întreaga responsabilitate pentru veridicitatea celor afirmate aparține exclusiv autorilor articolelor.